

DERDE WEG LOOPT NIET OVER ROZEN

PATRICK PASTURE (HIVA, DEPARTEMENT GESCHIEDENIS)

Sinds Tony Blair met zijn brede glimlach in Groot-Brittannië de macht veroverde, is de 'derde weg' plots populair geworden, zowel bij socialisten als bij liberalen. Nochtans wordt deze idee al ongeveer een eeuw vooral door de christelijke arbeidersbeweging gepromoot. Het is echter geen gemakkelijke weg. De ervaringen van de internationale christelijke vakbeweging mogen als voorbeeld dienen.

Het begrip derde weg duidt in de eerste plaats op een afwijzing en het zoeken naar een alternatief. De christelijke arbeidersbeweging verzette zich oorspronkelijk in eerste instantie tegen het goddeloze, materialistische socialisme, maar ook tegen het liberale kapitalisme. Deze dubbele afwijzing bracht mee dat zij zocht naar een sociaal-economische en politieke ideologie die als personalistisch en corporatistisch kan omschreven worden, waarbij elke individuele burger een eigen rol speelde in een geheel van maatschappelijke verbanden (familie, beroepsgroep, natie). Zij streefde naar een geordende samenleving waar ieder een eigen taak had en allen, ook en in het bijzonder de arbeiders, ten volle gewaardeerd werden. De klassenstrijd, maar ook de kapitalistische uitbuiting, een al te gecentraliseerd staatsapparaat en imperialisme zijn daaraan tegengesteld.

Wat die derde weg concreet voor de christelijke vakbeweging inhield, blijkt onder meer uit de politieke gedragslijn van het Internationaal Christelijk Vakverbond (ICV), dat in 1920 opgericht werd. De christelijke vakbeweging moest al strijd voeren om als werkelijke vertegenwoordiger van de arbeiders erkend te worden, niet alleen door de werkgevers, maar ook door de socialistische arbeidersbeweging. Aan die strijd voor vakbondsvrijheid en vakbondspluralisme heeft het ICV een fundamenteel respect voor de democratische vrijheden overgehouden.

Dit heeft het ook behoed voor de sirenenzang van het fascisme, dat na de Eerste Wereldoorlog en vooral na de economische crisis van de jaren dertig een sterke aantrekkingskracht uitoefende, ook op katholieken en arbeiders. Het fascisme, dat modern en dynamisch oogde, leek voor velen het antwoord op de politieke en economische crisis: het stond immers eveneens een strikte maatschappelijke orde voor en erkende het belang van de natie. Maar het ICV zag dat elke vorm van fascisme neerkwam op een dictatuur en dat ook de christelijke vakbeweging zelf daar het slachtoffer van werd. Dat was allerminst een gemakkelijke en vanzelfsprekende keuze, die niet door iedereen gemaakt werd. In Oostenrijk bijvoorbeeld steunde de christelijke arbeidersbeweging zelfs een 'katholieke' vorm van fascisme. Dat leidde tot bijzonder

pijnlijke toestanden, onder meer toen de Oostenrijkse christelijke vakbeweging, die tot een fascistoïde eenheidsstructuur toetrad, uit het ICV gestoten werd.

Dezelfde houding nam het ICV aan tegenover de Sovjet-Unie. Het verzette zich tegen de opname van de Sovjet-Unie en de erkenning van de sovjet-arbeidersdelegatie in de Internationale Arbeidsorganisatie (IAO), tot grote woede van de socialisten die toen de idee van een volksfront steunden. In de Spaanse burgeroorlog weigerde het ICV partij te kiezen, hoewel de Spaanse bisschoppen in naam van het geloof opriepen tot een kruistocht tegen de Volksfront-regering en de socialisten en republikeinen Internationale Brigades vormden om de 'democratie' te gaan verdedigen. Voor het ICV hadden alle partijen bloed aan hun handen: tussen de pest en de cholera...

Hoewel zij de westerse democratische waarden wel onderschreven, weigerden de christelijke vakbonden na de Tweede Wereldoorlog bij een nieuwe internationale aan te sluiten als dat betekende dat zij hun eigenheid moesten opgeven. Zo besloten zij, ondanks de Koude Oorlog en de banbliksems van de Amerikanen, hun eigen 'derde weg' verder te zetten. Teruggespooid op slechts enkele West-Europese landen, zocht het ICV naar expansie buiten Europa: een moeilijk proces. Hoewel het een duidelijk christelijke stempel droeg, kon het ICV daarvoor echter terugvallen op een oude traditie van pragmatisme en a-confessionalisme: het had zich nooit met een kerk verbonden en verwees in zijn ideologie enkel naar algemene christelijke beginselen. In de jaren zestig slaagde het ICV erin ook niet-christelijke organisaties aan te spreken, die zich in zijn spiritualistisch discours konden terugvinden. Tegelijk radicaliseerde het ICV, vooral onder impuls van zijn Latijns-Amerikaanse leden. In Latijns-Amerika werd de christelijke vakbeweging immers geconfronteerd met extreme armoede, uitbuiting en dictatuur. De CLASC (regionale organisatie van het ICV in Zuid-Amerika) bond er de syndicale strijd aan met de machthebbers alsook met de Verenigde Staten en de door hen gesteunde syndicale organisaties.

In 1968 besloot het ICV zich om te vormen tot Wereldverbond van de Arbeid (WVA). De keuze voor een 'christelijke' organisatie werd, sinds het Tweede Vaticaans Concilie (1962-'65), ook voor de katholieken als een pragmatische keuze gedefinieerd, en op internationaal vlak leek die niet meer relevant. Steeds meer werd het WVA een 'Wereldverbond van de Armen', een geuzennaam door zijn tegenstanders gegeven. De 'derde weg' lag in de 'Derde Wereld', totdat Britse/blitse socialisten het begrip tot het hunne maakten, maar er een heel eigen betekenis aan gaven.

Patrick Pasture publiceerde onlangs: *Histoire du syndicalisme chrétien international. La difficile recherche d'une troisième voie*, L'Harmattan, Parijs, 1999, 468 blz., 1.700 fr.